

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1941. október 2. hete.

Helyesírás és nyelvi magyarázat.

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Kérdezés. (Kérdő mondat.)

Nevelési cél: a helyes nyelvhasználat kifejlesztése.

Szemléltetés: példamondatokon.

Vázlat.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A mondásról, jelentés és értesítésről tanultak számonkérése. Pèldamondatok mondatása, megbeszélése. Házi feladat ellenőrzése.

b) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* Kiindulhatunk a gyermekek beszédéből, játékukból, megfelelő olvasmányból, vagy énekből is. Mind-egyikből bemutatunk egyet.

A gyermekek beszédéből.

Az előbb láttam, hogy Nagy Éva odahajolt Kis Ágneshez és kérdezett tőle valamit. Mit kérdeztél Éva? — Hogy fog-e velem játszani a szünetben? — Ej, ej! — Gyermekeim, tanítás közben nem szabad egymással beszélgetni és mindig csak a szünetre, játékra gondolni. Akkor a tudomány nem sétál ám a fejedbe! — Most azonban felírom ezt a kérdést a táblára. — Mit válaszoltál rá, Ágnes? — Csak a fejemmel biccentettem. — Helyes! máskor még ezt sem szabad! Mit jelentett a biccentésed? — Azt, hogy: igen. — Felírom a választ is.

Játszol-e velem a szünetben? — Igen.

Játékból.

A gyermekek párosával játszanak. Az egyik kérdez, a másik válaszol (felel) rá. Gyors ütemben történhetik.

Kérdés:

Felelet:

Voltál-e kertben?

Voltam.

Láttál-e farkast?

Láttam.

Féltél-e tőle?

Nem.

Most a kérdező gyorsan mozgatja tenyerét a másik szeme előtt. (Vigyázat!) Ha szempillája megrezzen, vagy éppen lehunyja, akkor nevetve mondja: Nem igaz! — féltél. Behunyta a szemed! — és megismétlődik a játék. Ellenben, ha meg se rebben pillája, akkor valóban nem félt a farkastól s, a két gyermek szerepet cserél. A kérdezőből lesz a felelő és viszont.

Olvasmányból.

Gyermekek! — emlékeztek-e még, milyen szép kis verset tanultunk a múlt évben a kis honfiról? — Ki tudná még elmondani? — Mondd el! — én pedig felírom a táblára.

A KIS HONFI.

Mi leszel, hogyha megnősz,
 Drága fiacskám?
 — Beállok ma katonának,
 Aranymentes gyöngyhuszárnak,
 Édes jó anyám!

Mit csinálsz majd, eszemadta
 Gyöngyhuszárocskám?
 — Ki magyart bánt mind levágom,
 Egy se legyen a világon,
 Édes jó anyám.

Énekből.

A mult órán egy szép éneket tanultunk a báránypáról.
 Énekeljük el! — Fel is íróm a táblára.

Hol voltál báránypár?
Mit ettél báránypár?

Kertek alatt asszonykám.
 Réti füvet asszonykám stb.

Bármelyik módot választva, előttünk áll a nagy táblán a kérdés (kérdőző mondat) és a felelet (értékesítő mondat). Kiejtés után szembetűnő az eltérés.

A kiejtés (hangsúly) gyakorlása után rátereljük figyelmüket a kérdőjelre, amiről az írásban (írott beszédben) is felismerhetjük a kérdést. Figyeltessük meg az „e” kérdőszócska leírásának módjait is.

(Hívjuk fel a tanulók figyelmét már most arra, hogy a kérdésnél sohasem a mondat utolsó szavát, vagy éppen annak utolsó szótagját emeljük kérdésre, hanem a hangsúlyos szót, amire a kérdés vonatkozik. Ezt gyakoroltassuk be olvasással is. Pl.: *Voltál a kertben?* (A kérdőszó dült betűs.) *Mikor utaztok el?* Általában a magyar rendszerint előre teszi a kérdőszót. *Ki tudja hány nap múlva értek oda?* Stb.)

Mondassunk a tanulókkal kérdéseket (kérdőmondatokat). Kérdezzenek egymástól. Amikor ketten beszélnek (persze nem egyszerre!) ez a *párbeszéd*. (Itt hívjuk fel figyelmüket, hogy az idősebbeket hallgassák figyelmesen, ne szóljanak bele beszédjükbe.)

Az olvasókönyvet elővesszük s a tanultakat oda is átvisszük.

Gyakorlás. Irjanak kérdőmondatokat!

Gyakorolják a kérdőjel leírását.

Számolják össze valamely kijelölt olvasmányban a kérdőjeleket (kérdéseket.)

Tollbamondás alapján felismerés (hallás után) és be-gyakorlás.

Adjanak fel egymásnak találós kérdéseket.

Kókai Béla.

(Szerzőnek Vezérkönyv a helyesírás és nyelvi magyarázatok az elemi iskola I—II—III. osztályaiban című művéből.)